

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Boekbespreking: Gelijkheid voor de wet

Prakke, L.

Citation

Prakke, L. (1971). Boekbespreking: Gelijkheid voor de wet. *Acta Politica*, 6: 1971(1), 116-118.
Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3451343>

Version: Publisher's Version

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3451343>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

**Burkens, M. C., Gelijkheid voor de wet
Alphen aan den Rijn (Samsom) 1969 — 24 p. f 3,40**

Van het algemene probleem van gelijkheid en ongelijkheid der mensen is de gelijkheid voor de wet maar een onderdeel. Behalve juristen hebben bijvoorbeeld ook sociologen belangstelling voor de gelijkheidsproblematiek, die zij plegen te behandelen onder het hoofd 'social stratification'.¹ Het is nuttig dit voorop te stellen alvorens gelijkheidsvragen te bezien in de juridische context van de gelijkheid voor de wet. Al is het dan maar een deelgebied, het aldus omschreven onderwerp is formidabel genoeg, en heeft al heel wat pennen in beweging gebracht, zij het niet in ons land. Burkens heeft er zijn openbare les, uitgesproken bij de aanvaarding van een lectoraat in het staats- en bestuursrecht te Rotterdam aan gewijd. Het is aanstonds duidelijk dat in het bestek van een rede een zo complexe materie niet volledig aan de orde kan worden gesteld, laat staan uitputtend behandeld. Het is verheugend dat Burkens zich daardoor niet heeft laten weerhouden, want wat hij ons te bieden heeft is belangwekkend, en geeft ruimschoots stof tot nadenken.

Een enkele opmerking vooraf over de vorm. De rede is goed opgebouwd en helder geschreven, het taalgebruik is echter niet altijd vlekkeloos. Passages als 'gefascineerdheid van de Grondwet' (p. 3), '...het overheidsorgaan... niet tot haar handeling had kunnen komen' (p. 10) en 'een zozeer in politieke en maatschappelijke opvattingen verworteld begrip' (p. 14) zijn enigszins ontsierend. De vlotte stijl die het lezen veraangenaamt heeft ook een keerzijde. Als bijvoorbeeld van het Amerikaanse Hooggerechtshof wordt gezegd: 'Op het terrein van het openbaar onderwijs maakte het Supreme Court zelfs geheel een eind aan de segregatie' (p. 13), dan zou wellicht een meer 'juridische' formulering de voorkeur hebben verdiend. Zoals het er nu staat heeft het iets van een *cruel joke*.

Maar genoeg over de vorm. Burkens staat aan het begin van zijn betoog uitvoerig stil bij de lotgevallen van art. 4 lid 1 van de huidige grondwet,² die de lezers van dit blad koud kunnen laten: het artikel is immers een dode letter. Maar in de Proeve van een nieuwe Grondwet, evenals in het tweede rapport van de Staatscommissie Cals-Donner, welke beide stukken overeenkomstige artikelen bevatten, wordt daaraan een nieuwe interpretatie gegeven: het artikel zou het algemene rechtsbeginsel van gelijke behandeling in gelijke gevallen bevatten. En dat kan praktische consequenties hebben, gelijk Burkens aantoot. In de eerste plaats wijst hij op een aantal gevolgen in de bestuursrechtelijke sfeer, die wij hier onbesproken laten. Daarna schenkt hij aandacht aan rechterlijke toetsing van de formele wet aan een in de grondwet neergelegd gelijkheidsbeginsel. Wie, zoals schrijver dezes, reeds in het algemeen afwijzend staat tegenover rechterlijke toetsing van de wet aan de grondwet, kan hier zijn bezwaren op een speciaal punt nog eens bevestigd zien. Dit klemmt te meer omdat het minder zeker lijkt dan Burkens (p. 11) aanneemt, dat de Commissie Cals-Donner toetsing van de formele wet aan het gelijkheidsbeginsel heeft uitgesloten. Weliswaar blijkt uit het Rapport dat dit de bedoeling van een grote meerder-

¹ Zie bijvoorbeeld J. Berting, *Reciprociteit en Gelijkheid*, (oratie Groningen) Meppel, 1970, en R. Dahrendorf, *Ueber den Ursprung der Ungleichheit unter den Menschen*, Tübingen 1966 (serie Recht und Staat, Heft 232), en de in die geschriften aangehaalde literatuur.

² Art. 4 lid 1 luidt: Allen die zich op het grondgebied van het Rijk bevinden, hebben gelijke aanspraak op bescherming van persoon en goederen.

heid der Commissie is geweest, maar uit de tekst van het artikel kan men dit toch nauwelijks halen. Dat is trouwens ook het oordeel van Burkens, die zich in noot 29 heel wat voorzichtiger uitlaat dan in de tekst.

Intussen is dit alles natuurlijk — naar het zich laat aanzien — van minder groot belang geworden nu de Regering heeft aangekondigd geen voorstellen te zullen doen tot invoering van het toetsingsrecht. Maar men kan nooit weten wat de Kamer nog gaat doen, tenslotte is het huidige art. 66 Grondwet, dat tot toetsing van nationaal recht aan self-executing verdragsbepalingen verplicht, in 1953 ook bij amendement aanvaard, tegen de zin van de Regering. Het is opmerkelijk dat Burkens, die eerst aan de hand van sprekende voorbeelden en op grond van beschouwingen over het geringe houvast dat het gelijkheids criterium biedt, de bezwaren van toetsing van de wet aan het gelijkheidsbeginsel breed uitmeet, vervolgens toch een marginale controle aanvaardbaar acht. Mij overtuigt hij daarmee niet. Men geeft de rechter het toetsingsrecht, of men geeft het hem niet. Doet men het eerste, dan zullen alle pogingen om de rechter voor te schrijven *hoe* hij moet toetsen, ijdel blijken, dat ligt in de aard van de werkzaamheid besloten.

Tenslotte moge ik nog ingaan op een zeer belangwekkend en fundamenteel punt, door Burkens min of meer terloops in het begin van zijn rede aan de orde gesteld. Hij schetst ons de veranderde functie van de wet. Anders dan vroeger, toen de wetten slechts het veld markeerden, waarbinnen het spel van maatschappelijke krachten zijn vrije beloop had, heeft de wetgeving zich in onze dagen ontwikkeld tot sturende factor in het maatschappelijk bestel (p. 4). Hieraan verbindt Burkens de conclusie dat, al moge er geen logisch noodzakelijke overgang van gelijkheid voor de wet naar maatschappelijke gelijkheid bestaan, toch een nadere bezinning op de hedendaagse betekenis van het beginsel van gelijkheid voor de wet geboden is. En hiermee spreekt de redenaar 'ein groszes Wort gelassen aus', want wat hier in zeer voorzichtige bewoordingen — die wij deels letterlijk aanhaalden — wordt betoogd is in wezen een pleidooi om het traditionele gelijkheidsbeginsel om te smeden tot een sociaal grondrecht van de eerste orde, op grond waarvan de wetgever verplicht kan zijn tot actief ingrijpen in het maatschappelijk bestel.

Nu kan men het eens zijn met de gedachte dat een grotere maatschappelijke gelijkheid alleen gerealiseerd zal kunnen worden door een ongelijke behandeling, immers door extra aandacht te besteden aan de maatschappelijke achterblijvers. Maar het lijkt wel een krachttoer om een daarop gericht beleid voor te stellen als geëist door het beginsel van gelijkheid voor de wet, dat traditioneel van veel beperkter strekking is. Ik geef graag toe dat het de eerste keer niet zou zijn dat in het recht een fundamentele betekenisverschuiving plaats vindt, maar wie welbewust een aanvang maakt met het doen van nieuwe wijn in oude zakken, is wat meer verantwoording schuldig dan Burkens in het bestek van zijn rede kon bieden. Wel komt hij in zijn peroratie nog kort terug op dit kennelijk ook door hemzelf als meest principieel beschouwde gedeelte van zijn betoog, maar daar wordt de zaak m.i. minder scherp gesteld. Dat hedendaagse opvattingen omtrent hetgeen aan maatschappelijke ongelijkheden toelabel is, vorm dienen te geven aan de juridische gelijkheid (p. 16) zal wel niemand betwisten, maar is dan ook veel minder prikkelend dan de gedachte dat de wetgever op grond van het gelijkheidsbeginsel rechtens verplicht zou kunnen zijn op een bepaalde wijze actief in het maatschappelijk bestel in te grijpen. Mij spreekt die gedachte niet erg aan, omdat ik mij niet kan voorstellen dat een dergelijke rechtsplicht aan het verloop der dingen iets toe of af zou kunnen doen, het zullen politieke factoren zijn die hier de doorslag geven.

Hierbij moet ik het laten. Behalve door de keuze van zijn onderwerp, en door zijn wijze van behandeling, heeft Burkens de beoefenaars van het publieke recht aan zich verplicht door het in de talrijke noten bijeengebrachte materiaal. Het geheel is een boeiende en leerzame inleiding tot een bij ons nog weinig ontgonnen studieterrain.

L. Prakke

Political science and general systems theory

by G. P. Noordzij

Increasing use of general systems theory (GST) in political science might yield good results.

GST can be seen as a heuristic device; it puts concepts like stability, equilibrium, development and decay in a more theoretical framework; it makes it possible that political science gets insights from other disciplines; it can probably make the already existing conceptual apparatus more exact; and it shows what theories political science now has or lacks.

There are also a number of problems around GST. It only focuses attention to the macro level and the boundary of a system depends upon the definition of 'politics'. There are also problems with the concepts of equilibrium and boundary-exchanges. It is concluded that GST could be applied most useful in political science in combination with theories of the micro level.

The elections of march 1970

by Ph. C. Stouthard

In april and may 1970 in the Netherlands and in fourteen other countries a sample survey was held on attitudes towards the functioning of representative democracies. In march 1970 the provincial councils were elected and so part of the collected material deals with electoral behavior.

The article discusses changes in electoral choice and factors related with non-voting. Table 1 compares in absolute numbers voting behavior in 1967 with voting behavior in 1970. Table 2 shows where the 1967 votes went to, table 3 shows where the 1970 votes came from. Table 4 gives information on the floating voters (1967 and 1970). Table 5 compares voting behavior 1970 with 'voting behavior in case there would have been national elections tomorrow'. Table 6 compares 'voting behavior 1970 in case there would have been national elections', with voting behavior 1967 as stated by respondents. Table 7 relates non-voting with age and education.

The Dutch National Election Study

by R. de Hoog, R. J. Mokken, F. M. Roschar and F. N. Stokman

This article elaborates some aspects of the Dutch national election study, planned for spring 1971. This study is endowed by the Netherlands organization for the advancement of pure research (Z.W.O.).

Compared with older election research, the most modern election studies pay more attention to variables with no immediate relation to topics like voting behavior and party preference. Some examples of these variables are: perception and evaluation of system objects on different system levels, dimensionality of party image, and attitude variables like political efficacy, sense of political competence and political cynicism. This kind of research has up till now in the Netherlands been carried out only incidentally.

One of the main purposes of the Dutch national election study is to create continuity. The stated objective of the project is that a survey will be held for every election of the Dutch Lower House. Consequently a set of data is compiled for utilization by political scientists. By means of partial standardization of the questionnaire in time, there will be opportunities for longitudinal analysis, for instance cohort analysis.

Another important aspect of the project is to make possible comparisons with the